

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ministerien oikeudellisesta ja poliittisesta vastuusta eduskunnan esittämissä suullisissa kysymyksissä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mauri Peltokankaan /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 155/2020 vp:

Mihin toimiin hallitus ryhtyy, että valtioneuvoston jäsenten oikeudellinen ja poliittinen vastuu ja perustuslaissa olevat pykälät kansanedustajien tietojensaannin kohdalla toteutuvat?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kuten kysymyksessäkin todetaan, eduskunnalla on perustuslain 47 pykälän 1 momentin mukaan oikeus saada valtioneuvostolta asioiden käsittelyssä tarvitsemansa tiedot. Tämä sisältää yhtäältä valtioneuvoston velvollisuuden oma-aloitteisesti toimittaa eduskunnan tarvitsemat tiedot ja toisaalta velvollisuuden toimittaa eduskunnan pyytämät tiedot. Perustuslain 97 pykälän mukaan eduskunnalla on oikeus saada valtioneuvostolta selvityksiä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista asioista sekä EU-asioiden valmistelusta (niin sanotut E- ja UTP-kirjeet).

Perustuslain 47 pykälässä säädetty eduskunnan laaja tietojensaantioikeus on olennainen erityisesti eduskunnan valtioneuvostoon kohdistaman parlamentaarisen valvonnan kannalta. Tietojensaantioikeutta toteutetaan useilla menettelyillä, jotka antavat eduskunnalle ja yksittäisille kansanedustajille varsin laajan mahdollisuuden tietojen hankintaan ja saantiin hallitukselta. Näitä ovat suullisten ja kirjallisten kysymysten ohella valtioneuvoston tiedonanto ja selonteko, pääministerin ilmoitus ja eduskunnalle annettavat hallituksen kertomukset. Valiokunnalla on oikeus saada valtioneuvostolta tai asianomaiselta ministeriöltä selvitys toimialaansa kuuluvasta asiasta, ja selvitys voidaan myös ottaa keskusteltavaksi täysistunnossa. Kansanedustajalla on myös mahdollisuus tehdä aloite ajankohtaisen asian käsittelystä täysistunnossa (keskustelualoite) ja oikeus saada pyynnöstä viranomaiselta tämän hallussa olevia edustajantoimen hoitamiseksi tarpeellisia tietoja.

Perustuslain 60 §:n 2 momentin mukaan ministerit ovat virkatoimistaan vastuunalaisia eduskunnalle. Vastuunalaisuus eduskunnalle kattaa sekä poliittisen että oikeudellisen vastuun. Poliittinen vastuu toteutuu eduskunnan osoittaman epäluottamuksen kautta. Oikeudellinen vastuu eduskunnalle toteutuu ministerisyyteen nostamisena valtakunnanoikeudessa.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 155/2020 vp

Ministerinä toimivan kansanedustajan toiminta kuuluu oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan piiriin siltä osin, kuin on kysymys kyseisen henkilön toiminnasta ministerin roolissa. Jos ministeri antaa eduskunnalle virheellisiä tietoja, tämä voi tulla arvioitavaksi perustuslain 114–116 pykälissä tarkoitettuna ministerivastuuasiana eli kysymyksenä siitä, onko ministeri tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta olennaisesti rikkonut ministerin tehtävään kuuluvat velvollisuutensa tai menetellyt muutoin virkatoimessaan selvästi lainvastaisesti.

Suullisella kyselytunnilla ministerit vastaavat kysymyksiin ennalta valmistelematta. Vastaus kysymykseen saa kestää enintään minuutin. Nopeatahtisessa, ajallisesti rajatussa suullisessa eduskuntakeskustelussa voi olla mahdollista, että esitettyihin kysymyksiin ei tässä menettelyssä pystytä tyhjentävästi vastaamaan. Näin voi tapahtua siitä huolimatta, että olisi kyse jo aikaisemmin julkista keskustelua herättäneestä ja siten ennakoitavissa olleesta seikasta.

Kuten edellä on todettu, suullinen kyselytunti on yksi menettely, jolla eduskunnan tiedonsaanti-oikeutta toteutetaan. Valtioneuvosto menettelytavoillaan ja kukin ministeri omilla toimillaan osaltaan huolehtii siitä, että eduskunnan perustuslaissa säädetty tietojensaantioikeus toteutuu. Erityistä huolellisuutta eduskunnan informoinnissa tulee noudattaa asioissa, joissa tilanne tai asiaan vaikuttavat olosuhteet saattavat muuttua nopeastikin. Ministerin eduskunnassa tapahtuvan toiminnan sekä erityisesti ministerin eduskunnalle antamien tietojen riittävyyden ja oikeellisuuden ensisijainen arvioija on luonnollisesti eduskunta itse.

Helsingissä 8.5.2020

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson